

OBNOVA ZÁMECKÉHO AREÁLU V LIBOUCHCI

PETR HRUBÝ

K nejvýznamnějším památkovým obnovám na území Ústeckého kraje patří v současné době dlouhodobá obnova zámeckého areálu v Libouchci, okr. Ústí nad Labem. Vzhledem k mimořádnosti této stavební obnovy je na místě alespoň ve stručném nástinu přiblížit problematiku této akce.

HISTORIE

Historie panského sídla v Libouchci sahá pravděpodobně až do 14. století, kdy zde stávala tvrz, tato tvrz bohužel zcela zanikla, ve 20. století bylo ještě patrné tzv. tvrziště, které však nakonec zaniklo při stavbě místní kotelny.

Dnešní zámecký areál pochází až z mladšího období a také vznikl na jiném místě než původní tvrz. Zakladatelem byl Günter z Bünau, který na konci 70. let 16. století vystavěl nový poplužní dvůr, který kromě hospodářské role sloužil také k obytným účelům. Jednalo se o uzavřený hospodářský dvůr na čtvercovém půdorysu, přičemž většina staveb plnila především hospodářskou roli. K bydlení sloužila nejreprezentativnější část, která byla postavena v severozápadní části. Jednalo se o dvoukřídlou budovu, která byla doplněna schodišťovou věží, tato část areálu byla postavena s typickými prvky tzv. saské renesance, z nichž některé se uchovaly dodnes. Zámek nebyl příliš dlouho užíván k obytným účelům, což se bohužel také odrazilo na jeho pozdějším osudu. Již v 17. století slouží zámecký areál téměř výhradně hospodářským účelům, a to k zajištění provozu poplužního dvora. Z rukou zakladatelů, tj. pánů z Bünau, se zámek dostal do držení hraběcího rodu Thunů, kteří sídlili na nedalekém Děčíně. Také Thunové užívali tento areál především k hospodářským účelům, nikoli k reprezentaci či bydlení. V 19. století se dokonce z původního renesančního areálu stal lihovar a výrobní drožď, v této době také zámek vyhořel a byl výrazně upravován. V roce 1923 připadl

Obr. 1. Libouchec, zámek, stav na počátku 20. století. Foto: Muzeum města Ústí nad Labem.

Obr. 2. Libouchec, zámek, stav v roce 1982. Foto: NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem.

areál v rámci pozemkové reformy obci Libouchec, po roce 1950 pak Státnímu statku.

STAV AREÁLU NA POČÁTKU 21. STOLETÍ

Obdobně jako pro řadu dalších významných památkových objektů, také pro libouchecký zámek byla celá 2. polovina 20. století katastrofou. Státní statek hospodařil na zámku bez jakéhokoli koncepčního přístupu k památkovým hodnotám a v podstatě bez jakékoliv základní údržby svěřených nemovitostí. Celý areál se tak dostal do havarijního stavu, do jednotlivých objektů masivně zatékalo, za své vzaly okenní výplně a veškeré detaily stavby, atd. Na pokraj totálního zániku se dostaly bohužel především nejhodnotnější části areálu, tj. vlastní obytné budovy se schodišťovou věží. V 90. letech 20. století se zámek dostal do soukromého vlastnictví, ale i tento krok přispěl k další devastaci. Větší část obytných budov, včetně výstavného křídla ve stylu saské renesance, přišla o střechy a následně se zřítila. Celý areál tak byl na přelomu 20. a 21. století zříceninou a zbořeníštěm, nikoli výstavním renesančním poplužním dvorem s obytnou funkcí. Pouze dílčím úspěchem bylo alespoň částečné provizorní zakrytí zřícených budov, které zpomalilo proces degradace.

Obr. 3, 4. Liboucheč, zámek, stav v průběhu obnovy. Foto: L. Černil.

OBNOVA

V roce 2003 získala areál bývalého poplužního dvora do vlastnictví společnost Polesí Střekov, a. s., tato společnost si dala za cíl provést celkovou rekonstrukci, a to včetně rekonstrukce částečně zřícených budov, pokud možno v renesanční podobě s respektováním pozdějších stavebních etap, tj. uvést areál do podoby, kterou měl na přelomu 19. a 20. století. Prvním a nejdůležitějším úkolem bylo provedení základní stavební obnovy (rekonstrukce) zřícených obytných budov, i když byla velká část těchto budov v podstatě zcela zničena, byly některé důležité detaily zachovány (např. štíty obytné budovy, krakorce pavlače, ostění oken), což umožnilo provést rekonstrukci budov včetně užití původního materiálu. V letech 2004–2006 tak bylo obnoveno západní křídlo zámku, včetně nejvýznamnější obytné části v severozápadním rohu areálu. V roce 2007 byla zahájena obnova jižního hospodářského křídla a v roce 2008 obnova severního hospodářského křídla, plánováno je také uzavření východní části a návrat ke čtvercovému dvoru. Dosud provedené stavební práce se především soustředily na základní stavební obnovu jednotlivých částí, obnova interiérů je prováděna postupně.

Celková obnova je prováděna ve spolupráci NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem a vlastníka objektu, přičemž tento přístup v mnoha ohledech předchází vzájemným nedorozuměním, která se u takto rozsáhlých rekonstrukcí mezi vlastníkem a památkáři

Obr. 5. Liboucheč, zámek, stav v průběhu obnovy. Foto: L. Černil.

vždy objeví. Rekonstrukce je prováděna citlivým přístupem, vlastníci se snaží uchovávat a zároveň používat původní materiál, i když to v mnoha případech znamená výrazné stavební komplikace, takto byl např. zachráněn renesanční krov nad částí západního křídla, i když jeho statická funkce je vzhledem k jeho stavu již velmi limitující. Vesměs jsou respektovány také požadavky na užití historických technologií, především u vnějších fasád. Kromě konzultací při vlastní realizaci jsou dopředu také projednávány se zástupci NPÚ jednotlivé dílčí projekty, čímž je umožněno odborné organizaci uplatnit své požadavky a přímo tak ovlivnit uchování památkových hodnot celého areálu.

BUDOUCNOST

Po provedení veškerých stavebních prací by měl areál sloužit, stejně jako v době svého vzniku, obytné (soukromé) a hospodářské funkci (sídlo a zázemí společnosti). Uchování stejné (či jen mírně odlišné) historické funkční náplně je pro tento objekt mimořádně důležité, protože takto vybraná funkce využití neklade při stavební obnově zvýšené nároky např. na vnitřní prostory, tak jako by tomu bylo v případě budování ubytovny, hotelu či domova důchodců. Z tohoto pohledu se jedná o památkově významný přístup, který uchovává historické dědictví bez výrazných změn či zcela nevratných zásahů.

Obr. 6. Liboucheč, zámek, stav v průběhu obnovy. Foto: L. Černil.